

Vinko Levstik oproščen

Zadeva Vinko Levstik je končana. Končno. 22 let je komunistično in postkomunistično sodstvo jahalo na primeru Levstik. Bistvo tega primera je bila permanentna kriminalizacija slovenskega domobranstva. Pri tem so sodelovali tudi takšni, od katerih bi to najmanj pričakovali.

Vinko Levstik je bil iz različnih razlogov primerna žrtev. Sodni pregon se je začel daljnjega leta 1981, ko je ljubljanska Služba državne varnosti začela postopek. Takratni preiskovalni sodnik Zdene Cujnik je jeseni 1982 s pomočjo SDV in navzočnosti Emila Bukovca, namestnika temeljnega jav-

nega tožilca v Ljubljani, intenzivno zasliševal priče in "priče". Takrat naj bi bili zaslišali kar 130 ljudi. Seveda so ta zasliševanja rabila predvsem enemu namenu: udbovskemu zastraševanju Slovenije. Ker pa je bil Levstik na zloglasnem udbovskem seznamu "vojnih zločincev", v Slovenijo seveda ni hodil. Šele po demokratizaciji Slovenije je prvič prišel na obisk domovine avgusta 1992. Takoj mu je bil vročen sklep o preiskavi in že septembra se je oglašil v ljubljanski sodni palači na zaslišanju. V naslednjih mesecih je preiskovalni sodnik Boris Papež v navzočnosti tožilca zaslišal še več prič. Komunistično tožilstvo je imelo na spisku 13 domnevnih Levstikovih žrtev.

Krivičnost formalizmov

Junija 1993 je takratni ljubljanski javni tožilec Tomaž Miklavčič odsto-

pil od nadaljevanja pregona, saj je ugotovil, da zbrano dokazno gradivo ne dovoljuje nadaljevanja postopka. Leta 1994 so nekateri sorodniki domnevnih Levstikovih žrtev nadaljevali pregon s subsidiarno tožbo v primeru Borivoj Jelenič in Ivanka Vesel. To "akcijo" je vodil nekdo iz ozadja. Javila se je tudi "prostovoljna" priča Anton Puh, ki je bil nekaj časa domobranec, po vojni obsojen na petnajst let zopora, vendar izpuščen že po dveh mesecih. Le mislimo si lahko zakaj. Kasneje je vstopil celo v zvezo komunistov, sredi devetdesetih let pa se je v javnosti pojavljal kot dežurni blatilec domobrancev. Šlo je za povsem neverodostojno pričo, ki pa jo je tožilstvo in sodišče na veliko uporabljalo. Leta 1999 je prišlo do velikega presenečenja, ko je višji javni tožilec Janez Šinkovec vložil obtožbo proti Levstiku v primeru Alojz

Marolt, hkrati pa je od subsidiarnih tožilcev prevzel tudi primer Jelenič.

23. novembra 2000 – po devetnajstih letih sodne in predvsem medijske gonje – se je sojenje Levstiku začelo. Na začetku sojenja je senat zavrgel subsidiarno tožbo v primeru Ivanka Vesel, ker je subsidiarna tožilka zamudila zakonski rok za prevzem pregona. To seveda ni bilo v prid Levstiku, saj je šlo za tipični konstrukt preganjalcev, ki ga nihče ne bi mogel dokazati, saj je temeljil na izmišljeni obtožbi tako kot vsi od trinajstih primerov, s katerimi so v začetku bremenili Levstika. Ker je sodišče zadevo Vesel zavrglo iz pravnoformalnih razlogov, Levstik ni mogel dokazati dejanskega stanja. To počne naše pravosodje. Zateka se k formalizmu, da potem na ljudeh še vedno ostane sum iz obtožbenih konstruktov.

Po 20 letih pregona obsojen

Okrožno sodišče v Ljubljani je 15. junija 2001 izreklo sodbo, ki je bila nepričakovana in zato neizmerno presenečenje. Sodni senat Okrožnega sodišča v Ljubljani, ki ga je vodila sodnica Tatjana Skubic, je Levstika obsodil na 12 let zopora.

Obsojen je bil, ker naj bi bil storil kaznivo dejanje vojnega hudodelstva zoper vojne ujetnike po 144. členu Kazenskega zakonika Jugoslavije. Ubil naj bi bil namreč dva partizana, vojna ujetnika; 28. 8. 1944 pri Velikih Laščah Alojza Marolta, 30. 3. 1945 pa v Strugah Borivoja Jeleniča.

V začetku septembra 2001 sta bili proti sodbi vloženi dve pritožbi, eno (20 strani) sta napisala Levstikova odvetnika Jože Hribernik in Danijel Starman, pod drugo, ki je obsegala 69 strani in še 20 strani pisnih prilog, pa se je podpisal sam obsojenec Vinko Levstik.

Leto čakanja za oprostitev

Več kot eno leto so prizadeti čakali, da si bo pritožbeni senat Višjega sodišča v Ljubljani blagovolil vzeti čas, pritožbi obravnavati in izreči svojo razsodbo. Šele 3. oktobra 2002 se je to zgodilo. Toda Levstik je moral čakati še en mesec, da je 5. novembra 2002 končno izvedel za vsebino listine, ki nosi naslov *Sklep in sodba v imenu ljudstva*. Le katerega ljudstva; ali mar ni tej Sloveniji dovolj dolgo vladala "ljudska oblast"?

Senat Višjega sodišča v Ljubljani, ki mu je predsedovala Janka Šolinc, je Vinka Levstika v celoti in dokončno oprostil vseh obtožb. Ob tej sodbi so bili presenečeni celo odvetniki z dolgoletnim stažem, saj doslej še niso doživeli, da bi višje sodišče izdalo oprostilno sodbo. Ponavadi sodbo potrdi ali izda razveljavilno sodbo in pošlje zadevo v vnovično sojenje na prvo stopnjo. Najprej pogledajmo, kako je višje sodišče utemeljilo svojo sodbo, potem pa bomo pogledali morebitne razloge, ki so ga pri tem vodili. Za mnoge pričakovana razsodba je zaradi svoje vsebine namreč tudi veliko presenečenje v negativnem smislu.

"Zanimiva" razlaga zakonov

Najprej so višji sodniki menili, da

sta obe Levstikovi pritožbi utemeljeni. Toda namesto da bi se senat ukvarjal z vsebinsko problematiko, se je osredinil na pravnoformalno področje. Sodbo prve stopnje je spremenil zato, ker naj bi bile z njo kršene določbe materialnega (kazenskega) zakona in jo je zato moral spremeniti po uradni dolžnosti: "Ker /.../ je vsaka kršitev materialnega zakona absolutna kršitev, ki zahteva spremembo sodbe, je pritožbeno sodišče /.../ pritožbama ugodilo in izpodbijano sodbo spremenilo, v konkretnem primeru celo tako, da je obtoženca obtožbe oprostilo."

Senat je sledil določbi kazenskega zakonika, ki pravi, da kaznivo dejanje vojnega hudodelstva zoper vojne ujetnike stori, kdor proti pravilom mednarodnega prava ukaže ali pobije vojne ujetnike, jih muči, z njimi nečloveško ravna itd. Na podlagi tega je izpeljal sklep, da dejanji, ki naj bi ju bil storil obtoženi, nista ne krajevno ne časovno med seboj povezani. Po mnenju senata določba 144. člena ZKJ "zahteva večji obseg in sistematično kršitev določb med-

skih znakov nezastarjivega kaznivega dejanja vojnega hudodelstva zoper vojne ujetnike". Senat meni, da "če gre za eno ali celo več (dva v obravnavanem primeru) izoliranih samovoljnih ekscesov posameznika, o tem kaznivem dejanju ne moremo govoriti".

Na koncu senat sklene, da je bilo takšno dejanje ("izolirani samostojni eksces posameznika") absolutno zastarano sredi leta 1985.

Zakon v rokah "filozofov"

Če poenostavimo: če bi nekdo ubil množico vojnih ujetnikov oziroma če bi to počel sistematično, bi samo v tem primeru po mnenju senata storil dejanje vojnega hudodelstva, ki ne bi zastaralo. Ker pa naj bi v našem primeru ubil "le" dva, naj bi bilo to "premalo".

S takšno argumentacijo se je senat Višjega sodišča v Ljubljani spustil na zalo spolzek teren interpretacije zelo pomembnega kaznivega dejanja. Na takšen način bi namreč lahko vsako sodišče povsod po svetu skoraj vsa dejanja vojnega hudodelstva zoper vojne ujetnike, civiliste ali ranjence

Vinko Levstik na glavni obravnavi tik pred izrekom sodbe, s katero mu je slovenska pravna država odmerila dvanajst let zopora

narodnega prava oziroma se morajo tovrstna hudodelska ravnanja ponavljati, pri čemer morajo predstavljati sestavni del organiziranega sistematičnega in politično motiviranega delovanja v velikem obsegu".

Ker pa se to Levstiku ni očitalo, je senat, kot zapiše v sodbi, moral obtoženca oprostiti, saj po 358. členu ZKP "obtoženčevo ravnanje nima zakon-

V Sloveniji, kjer so bili v obdobju druge svetovne vojne in po njej storjeni neizmerni (politični) zločini, pa je to vprašanje še posebej občutljivo.

Kaj pa tisoči drugih?

Slovenska država, ki naj bi bila pravna, je doslej sodno preganjala samo enega zločinca, ki je ubijal v okviru komunistične revolucije, in še to samo zaradi odločnega vztrajanja zasebnega tožilca. Gre za primer iz Nove Gorice, ko je Anton Kosovel, nekdanji partizan, tožil Vinka Kosovela, nekdanjega vosovca, zaradi umora Stanislava Cigoja, civilista in sorodnika prvega. Pri tisočih in tisočih drugih primerov, čeprav se je v zadnjih dvanajstih letih o njih javno pisalo, pa ta "pravna" država molči.

Toda že v primeru Kosovel je sodišče poseglo po podobnih pravnoformalnih sredstvih in je domnevne storilca oprostilo. Primera Kosovel in Levstik sta primerljiva le pogojno, saj je v primeru Kosovel šlo za to, da je bilo dokazno gradivo, ki ga je zbral oškodovanec Anton Kosovel, tako obsežno in utemeljeno, da se v pravi državi nikakor ne bi mogla zgoditi oprostilna sodba.

Pri Levstiku pa je šlo prav za nasprotno. Dokazno gradivo proti njemu je bilo tako šibko – in posledično argumentacija obrambe tako obsežna in močna – da obsodilna sodba na prvi stopnji nikakor ne bi smela biti izrečena. Zakaj je do nje kljub vsemu prišlo in zakaj jo je višje sodišče na celi črti razveljavilo, v nadaljevanju.

Po liniji najmanjšega odpora

Toda kljub takšnemu načinu višjega sodišča, ko je poseglo po pravnoformalnem sredstvu (zastarljivost oziroma kršenje materialnega oziroma kazenskega prava), se ni moglo kar tako izogniti obema pritožbama. Še posebej Levstikovi ne, ki obsega skoraj sto strani. Ta pritožba se je namreč v celoti osredinila na "dejansko stanje" oziroma na dokazno gradivo. Zato je zapisalo, da se "s sicer tehtnimi pritožbenimi navedbami" ni "podrobneje ukvarjalo".

Kljub temu se ob teh "tehtnih pritožbenih navedbah" ni moglo narediti "Francoza" in jih povsem igno-

» rirati. Zato je glede primera Marolt zapisalo, da "zagovor obtoženca, da je bil Marolt ubit na begu, ni ovržen, saj tak zagovor ne samo da je logičen, kot na to opozarjata pritožbi, temveč tudi podprt z listinsko dokumentacijo, deloma pa tudi z izpovedbami posrednih prič".

Primer Marolt

Za kaj gre? Višji državni tožilec Janez Šinkovec je trdil, da je Levstik ujetega partizana Alojza Marolta ustrelil tako, da ga je v neposredni bližini Velikih Lašč odgnal s ceste in ga ustrelil v tilnik. Dokazi, ki jih je za to svojo trditev priskrbel, so bili praktično nikakršni, večina je bila posrednega značaja ("rekla-kazala") ali pa so bili povsem nezanesljivi. Ključni dokaz naj bi bil nekakšen partizanski zapisnik zaslišanja partizana Janeza Ambrožiča. Ambrožiča in Marolta je namreč Levstik skupaj s še enim domobrancem ujel pri Zdenški vasi, potem ko sta bili tako ena kot druga stran na izvidniškem pohodu. Domobranca sta svoja ujetnika gnala v svojo postojanko v Velike Lašče, ki je bila oddaljena kakšnih sedem kilometrov, pot pa je več kilometrov vodila tudi skozi gozd.

Po mnenju tožilca naj bi bil Levstik ujetnika ustrelil tik pred ciljem, drugega ujetnika pa naj bi bil po vsem iz trte izvit zgodbi o posredovanju nekega domobranca (navadnega vojaka) izročila na poveljstvu v Velikih Laščah.

Vinko Levstik dan pred obsodbo

Popolna pristranost sodišča

Vinko Levstik je povedal povsem drugačno zgodbo. Potem ko sta gnala oba ujetnika v postojanko, je nekje na poti eden od njiju zaprosil, ali lahko gre na veliko potrebo. Ko je stopil za grm, je začel divje bežati. Domobrancema ni preostalo drugega, kot da za pobeglim streljata. Marolt naj bi bil torej ubit na begu, s tem pa ni bil več v funkciji vojnega ujetnika.

Levstikova pripoved je povsem prepričljiva. Če bi hotela ubijati, bi ubijala že prej, v gozdu, daleč od morebitnih prič, ne pa tik pred vasio in celo pred pričami. Zakaj bi ubila enega ujetnika, drugega pa ne? Za nameček je bil ubiti višji po činu in bi torej od njega na zaslišanju lahko dobili boljše informacije kot od preživelega, ki je bil samo navadni vojak in spremljevalec v patrolji. Za nameček sta ista domobranca naslednji dan spet ujela dva partizana, in to v veliko bolj oddaljenih Strugah, ter ju živa privedla na postojanko na zaslihanje. Vsi ti so zaslihanje in celo vojno preživeli.

Senat prve stopnje je Levstikovo pričevanje povsem ignoriral, sledil pa je izpovedi prič, ki so bile že na prvi pogled neverodostojne.

Primer Jelenič

Enake pomisleke ima višje sodišče, kot je zapisalo v oprostilni sodbi, tudi glede drugega primera oziroma justifikacije Borivoja Jeleniča. Zapisalo je: "Med izpovedbami prič so namreč takšne vrzeli in nasprotja o pomembnih okoliščinah, da jemljejo izpovedbam prepričljivost."

Sodišče prve stopnje si je privoščilo celo takšno napako, da je svojo sodbo oprlo na pričanje najpomembnejše priče, ki je bilo opravljeno daljnjega leta 1982, v trdih udbovskih časih torej. Sodišče je imelo vse možnosti, da to pričo tudi samo zasliši na glavni obravnavi, saj še ni umrla, vendar tega ni storilo. To bi moralo storiti tudi zato, ker si pričevanja treh različnih prič, na katera je oprlo svojo sodbo, med seboj nasprotujejo. Popolna ignoranca pravnih načel torej.

Kronska priča in Udba

Pri tem je treba poudariti še nekaj. Sodišče prve stopnje kljub zahtevi obrambe ni hotelo izločiti dokaznega gradiva, ki je bilo pridobljeno v času nedemokratskega, udbovskega in totalitarnega režima, ki je sistematično kršil človekove pravice. Gre predvsem za zapisnike zaslišanj prič, ki so bili narejeni v skrajno sumljivih okoliščinah. Ena od prič, ki je nekoč veljala za tako imenovano kronska (glavno) pričo, Janez Miklič, je namreč na vnovičnem zaslišanju leta 1992 izpovedala grozljivo zgodbo, ki se je začela takoj po vojni. Udba ga je zalezovala, mu grozila s smrtjo, kasneje pa ga je zasliševala cele noči z grožnjami, da bo izgubil službo, če ne bo čim bolj obremenjeval Levstika. Izjavil je, da se mu je mešalo od zasliševanja in da je podpisoval vse, kar so mu dali podpisati, tudi stvari, ki jih na zaslišanju ni izrekel in so celo najbolj bremenile Levstika. Podpisoval je torej udbovske konstrukte.

Višji državni tožilec Janez Šinkovec in odvetnik Andrej Stanovnik, nosilca obtožnice proti Levstiku. Kdor se zadnji smeje...

Kljub jasnim zahtevam Levstikove obrambe, da se ta pričanja izločijo iz obravnave, in kljub možnostim, da jih sodišče znova preveri na glavni obravnavi, to tega ni storilo. Še huje, namesto da bi ta dokazni material zavrglo, ga je celo na veliko uporabljalo pri argumentaciji svoje sodbe. Popolno ignoriranje pravnih norm in poštenega sojenja.

Član senata revolucionar

Poleg tega je Levstikova obramba na začetku predsednico senata pozvala, da izloči iz sestave senata vse, ki so bili kakor koli povezani s partizanstvom, tudi po sorodstveni liniji. Sodnica Skubičeva je vehementno zatrdila, da v senatu ni nobenega takega člana. Kasneje pa se je vsaj za enega člana senata izkazalo, da je bil sodelavec revolucionarnih organizacij OF in VOS, in to tako rekoč od začetka, od leta 1943 do konca vojne pa celo aktivni partizan. In takšen naj bi v tem primeru pravično sodil?

Vloga tožilca Šinkovca

Posebna zgodba sojenja Levstiku sta bila višji javni tožilec Janez Šinkovec, ki je zastopal primer Marolt, in odvetnik Andrej Stanovnik, ki je zastopal primer Jelenič. Javni tožilec Šinkovec je zahteval in dosegel izkop Maroltovih posmrtnih ostankov. Ti namreč niso mogli nič dokazati, niti smrti zaradi domnevnega strela v tilnik ne. Šlo je za cirkus, ki je imel le ta namen, da bi se o zadevi pisalo in da bi se čustveno vplivalo na senat in na javnost. Ko smo na glavni obravnavi gle-

dali tožilčevu zagretost in brali njegove določne trditve ("je ubil", ne "naj bi bil ubil") in žaljive stavke o "karakterizaciji" obtoženega, smo lahko dobili vtis, kako je komunistično sodstvo sodilo na montiranih povojnih procesih. Razlika med takrat in danes je samo v tem, da so takrat tožilci dosegli "sodbo" in eksekucijo obsojenih, zdaj pa se obsojeni lahko vsaj pritožijo.

Poskus zakritja sodne sramote

Več kot eno leto je višje sodišče tuhtalo kaj storiti. In kaj je iztuhtalo? Popolnoma jasno mu je bilo, da sodba prve stopnje ne zdrži pritožbe. Soočeno je bilo z obseznimi pritožbenimi analizami. Tista, strostranska, je popolnoma sesekljala vsako trditev in argumentacijo iz sodbe. Prav vsi argumenti, na kate-re je sodišče oprlo svojo sodbo, so bili podrobno preanalizirani in prav vsi popolnoma ovrženi. Sodišče pod vodstvom Tatjane Skubic, skupaj z njim pa tudi tožilec Janez Šinkovec in odvetnik Andrej Stanovnik so se popolnoma osmešili.

Sodišče druge stopnje je torej več kot eno leto porabilo za iskanje izhoda iz te zavožene situacije. Iskalo je torej način, kako zadevo čim bolj elegantno rešiti. Popolnoma jasno je bilo, da bo sodbo moralo razveljaviti. Pri tem se je postavilo vprašanje, koliko se bo pri tem moralo lotiti argumentov, skaterimi je prvostopenjsko sodišče podprlo svojo sodbo. Če bi se senat druge stopnje lotil vsebinskega dela sodbe, bi to pomenilo, da

Vinko Levstik zdaj lahko nazdravi blišči in budi naše pravne države

Vinko Levstik pravi, da je bil zelo pogumen vojak

Domobranec Vinko Levstik obtožen vojnega hudodelstva

Krščanski človek ali morilec?

"Med zaslišanjem ujetega partizana sem trpel"

»Nočem umreti kot vojni hudodelec«

»S krampom bi ga ubil«

Obtožen vojnih zločinov

Je domobranec Levstik zakrivil vojni zločin ali ne?

»Črno roko si ni mazal rok?«

Domobranski podnarednik obsojen na 12 let zapor

Virus podrl eks domobranca

Primeri medijskega umora. Sojenje Levstiku je varuhom pridobitev revolucije rabilo, da so s prstom kazali na drugega - na domobranca. To je bil tudi njihov glavni motiv v tej dolgoletni gonji proti Levstiku.

bi se senat in oba gospoda znašli na čistini povsem osramočeni.

Pomanjkljivosti salomonske rešitve

Zato je višje sodišče poseglo po salomonski rešitvi. Izreklo je oprostilno sodbo, ki je zadevo v trenutku končala, saj bi v primeru razveljavilne sodbe prišlo do tega, da bi se pri vnovičnem sojenju na prvi stopnji v vsem svojem veličastju pokazala zaničnost sodbe prve stopnje in obtožb. Oprostilno sodbo je naslonilo na zelo dvomljivo razlago kaznivega dejanja vojnega hudodelstva. To, da se naša sodišča skoraj vedno v takšnih primerih zatekajo k pravnemu formalizmu, povsem pa ignorirajo vsebinsko zadevo, govori le o tem, kako neodgovorno pristopa naše sodstvo k tako občutljivemu vprašanju, kot je razsojanje o resnici in pravici. Formalizem namreč institucionalizira krivice, saj na ljudeh ostane sum krivde.

V službi pridobitev revolucije

Poleg tega ne gre prezreti povsem jasne tendence, s

katero se poskušajo - čeprav v razsodbi nekdanjemu domobrancu - zavarovati zločinci na strani komunistične revolucije. Po logiki višjega sodišča oziroma njegovem branju določbe kaznivega dejanja vojnega hudodelstva bi se lahko tudi vosovci in partizani, ki so pobijali civiliste, ženske, otroke, cele družine, politične nasprotnike, vojne ujetnike, ranjence - v tisoče in tisoče gredo številke pomorjenih s strani komunistične revolucije - na sodišču izmaknili obsojbi, saj bi lahko kakšen sodnik vedno ugotovil, da je šlo za "izolirane samovoljne ekscese posameznikov".

3. septembra 2002 sem spodaj podpisani dobil od Okrožnega državnega tožilstva v Kranju, podpisana je svetnica Irena Kuzma, dopis z naslednjo vsebino: "Obveščamo vas, da smo kazensko ovadbo, ki ste jo podali zoper Franca Čopija Borotina zaradi kaznivega dejanja vojnega hudodelstva zoper vojne ujetnike /.../ zavrgli /.../, ker ni utemeljenega suma, da je osumljenec storil naznanjeno kaznivo dejanje." Čopi je, kot smo lahko prebrali, v zagovoru trdil, da je ujetnika ubil v samoobrambi, kar pa je neresnica. Naj si kranjska tožilka Irena Kuzma prebere Čopijevo pričevanje v

Loških razgledih (št. 34, 1987, str. 236), kjer med drugim piše: "Henrik /Biček/ se je približal in na puško začel nameščati bajonet, s katerim je potem dregnil ležečega policista. Takrat se je le-ta dvignil na kolena in začel kričati svoj 'Hilfe, hilf!' Nankrat se je dvignil tudi pes, ki je ležal tam, kot da je mrtev. Umiril sem ga s strelom, a tudi njegov gospodar je dobil svoje ..." Opis klasičnega umora vojnega ujetnika.

Na račun davkoplačevalcev

Koliko so plačani ti naši sodniki, tožilci in odvetniki za tako zanično opravljanje svojega dela? Stroške sojenja - slo bo za milijonske zneske - bo moral pokriti državni proračun. Prav zanima nas, koliko bo svoj mošnjiček razprl državni tožilec Šinkovec, ki se je tako "razkošno" in neodgovorno obnašal v zadevi Levstik. Primer Levstik kar kliče k temu, da ga kakšen politično neobremenjeni profesor na pravni fakulteti vzame pod drobnogled in ga predstavi svojim študentom, najprej obe obtožnici, obe sodbi, nato seveda obe pritožbi. Gre za enkratno študijsko gradivo o veliki zgodbi o mizeriji našega pravosodja. Ivo Žajdela

FM 102.1
Radio VIVA
 99.5 stereo RDS
 M.Sobota tel: 02/537-1949
 Slave Klavara 1
 9000 Murska Sobota
 Slovenija
 tel.: 02/537 1949
 fax.: 02/537 1948
 GSM: 041/34 66 46
 GSM: 031/34 51 51
 http://www.radio-viva.com
 e-mail: viva@radio-viva.com